

УДОСКОНАЛЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО ОБЛІКУ ТА ЗВІТНОСТІ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Стаття розкриває основні аспекти і проблеми більш прискореного і повного впровадження в практику Законів України “Про електронні документи та електронний документообіг”, “Про електронний цифровий підпис”, які передбачають не тільки можливості впровадження на підприємствах так званої “безпаперової бухгалтерії”, але і значне скорочення часу, а в подальшому і витрат на ведення обліку, на управлінські процеси, прогнозування певних господарських ситуацій тощо. Автором визначені переваги, проблеми і певні недоліки впровадження та удосконалення електронного обліку, контролю та звітності в господарській діяльності.

Ключові слова: електронний документ, електронний документообіг, електронний цифровий підпис, особистий ключ, відкритий ключ, сертифікати ключів, центри сертифікації ключів, інформаційні технології, інформатизація.

Постановка проблеми. В сучасних умовах інформаційних технологій і засобів телекомунікацій існуюча система паперового документування господарських операцій та документообігу як на окремо взятому підприємстві, так і при оформленні документами господарських відносин між підприємствами, установами, організаціями, давно потребує кардинальних змін. Значне збільшення обсягів інформації, потреба в її оперативності та якості вимагає навантаження на весь управлінський персонал. Не секрет, що створення паперових носіїв інформації навіть із застосуванням комп’ютерної і розмножувальної техніки ускладнює та уповільнює збір, обробку, узагальнення інформації, а, відповідно, і управлінські процеси. Доречно зазначити, що глобалізація у всіх сферах діяльності, розширення міжнародних зв’язків, зовнішньоекономічної діяльності також вимагають серйозних реформувань у технології документування, документообігу, веденні обліку, спрощенні контролю, складанні та поданні різних видів звітності, а, відповідно, і в управлінні господарськими процесами.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Стрімкий розвиток інформаційних технологій (особливо в останні 4-5 років) та прийняття нормативно-правових актів щодо використання системи електронного документообігу, електронного цифрового підпису стали

об'єктом широких дискусій і досліджень проблем впровадження повністю автоматизованого бездокументного обліку та звітності. Зокрема, це питання порушують такі вчені: М. Білуха та Т. Микитенко (“Теоретичні та методологічні засади електронного обліку господарської діяльності”), М. Білуха (“Електронний цифровий підпис бухгалтерських документів”), Н. Задорожна (“Кероване проектування документообігу в управлінських інформаційних системах”), О. Матвієнко (“Електронний документообіг”), Т. Мельник (“Електронний документообіг та електронний підпис”, “Податкова звітність в електронному вигляді: теорія та практика”), Г. Бондарчук (“Електронна звітність – на добровільних засадах”), І. Солодченко (“Електронні документи – як обліковувати”), В. Муравський (“Документування в умовах повної автоматизації обліку”, “Відмова від первинного документування як чинник інтеграції повністю автоматизованої системи обліку”) та багато інших. За останні 5 років на сторінках багатьох фахових видань, таких як журнали “Бухгалтерський облік і аудит”, “Вісник податкової служби”, “Головбух”, газети “Все про бухгалтерський облік”, “Дебет-Кредит” та інших виданнях, на сайтах міністерств і відомств проводиться достатньо дискусій, даються роз'яснення з питань, що стосуються використання системи електронного документообігу, подання звітності підприємства в електронному вигляді, зокрема податкової звітності.

Мета статті – дослідження та обґрунтування необхідності удосконалення технології і методики документування, документообігу, обліку, контролю та звітності в господарській діяльності для оптимізації та ефективного оперативного управління господарськими процесами з застосуванням інформаційних систем, комп'ютерних програм.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасна система господарювання вимагає серйозного удосконалення в зв'язку з інформатизацією суспільства. Адже глобалізація наукових, технічних і економічних процесів потребує значно більшого, до того ж оперативного обсягу інформації, що використовується для управління цими процесами. Наша країна проходить стадію комп'ютеризації і в значній мірі ще відстає від США, Японії, Індії та інших країн обсягом і якістю персональних комп'ютерів. Це в певній мірі не сприяє переходу до стадії інформатизації, складовою якої є інформаційні технології, направлені на запровадження електронного обліку, контролю та звітності.

Як відомо, первинним джерелом інформації завжди були документи, які повинні формуватись виконавцями операцій, а контролюватись певними посадовими особами чи органами. Але значне збільшення обсягів інформації, часті зміни в законодавстві щодо податкового і фінансового обліку, неузгодженість між ними, а також пов'язані з цим інші причини призводять до неконтрольованості або недостатньої контрольованості за документуванням та відображенням господарських операцій, допущення господарюючими

суб'єктами помилок, порушень, а інколи і зловживань з боку різних посадових осіб. Крім того, окремі керівники підприємницьких структур та їх підлеглі інколи вважають за норму непорядно вчинити по відношенню до своїх контрагентів з метою збагачення за їх рахунок.

Вирішення спорів у судах все з тих же причин буває дуже часто не на користь добропорядних підприємців або підприємств, де працюють чесні, порядні керівники та їх підлеглі.

Окремі ж керівники, головні бухгалтери чи інші посадові особи з метою уникнення вищезазначених явищ, бажаючи бути правильними у своїх діях щодо чинного законодавства, намагаються себе перестрахувати, тобто оформляти документально чи відобразити в обліку господарські операції, як прийнято це називати, “заднім числом”, що також інколи призводить до негативних наслідків.

Розроблені за часів радянської влади нормативні документи з документування та документообігу передбачали застосування автоматизованих систем управління.

Автоматизовані робочі місця окремих категорій працівників підприємства, в тому числі і бухгалтерів, зіграли в той час свою позитивну роль, але на даний момент втратили свою актуальність.

Поява швидкодійних комп'ютерів, надійних і містких носіїв інформації, розвиток інформаційних мереж, впровадження різних спеціальних комп'ютерних програм, в тому числі і для ведення бухгалтерського та податкового обліку, призвели до появи нових проблем щодо визнання юридичної сили документів і тієї інформації, що зберігається на флешках, дисках чи здається в контролюючі органи з метою звітування. Крім того, тут появляються ще й комп'ютерні порушення, які можуть призводити до зловживань і втрати інформації, а тому при розслідуванні і судовому розгляді комп'ютерних порушень необхідна не тільки спеціальна підготовка, а, перш за все, прийняття державою відповідних законодавчих актів.

Водночас існуючі законодавчі і нормативні документи вимагають від підприємств обов'язкового ведення переважної більшості документації і подання звітності в паперовому вигляді (навіть якщо законодавством передбачено обов'язкове документування господарських операцій і подання звітності в електронному вигляді), що призводить до зайвих витрат коштів і робочого часу.

Таким чином, висновок назріває один – необхідно удосконалювати систему документування, документообігу, обліку та звітності у відповідності з розвитком світової економіки та інформаційних технологій.

Найважливішим, а можливо і найтяжчим на законодавчому рівні є створення механізму, який би дозволив узгодити процес розробки з реаліями і прогресом інформаційних технологій.

Найбільш прогресивною в застосуванні електронних документів є банківська сфера.

З 1993 року при впровадженні нової платіжної системи Національний банк України

Постановою від 15.07.93 р. № 57 “Про нову систему міжбанківських розрахунків в Україні” вводить поняття електронного документа та електронного підпису, які застосовуються для пересилання за допомогою електронної пошти інформації про розрахунки між банками, шифрування цієї інформації і автентифікації банку та його посадових осіб.

Положенням про міжбанківські розрахунки в Україні, затвердженим постановою Правління НБУ від 21.03.96 р. № 65, вводиться поняття цифрового підпису, який застосовується для автентифікації посадових (службових) осіб банку, що сформували електронний документ. Крім того, цифровий підпис забезпечує цілісність документа (неможливість фальсифікації документа або внесення несанкціонованих змін). Спроба несанкціоновано змінити зміст електронного документа автоматично змінює і цифровий підпис. Ключі для формування цифрового підпису генеруються апаратними засобами служби захисту НБУ. Таємний ключ належить службовій особі банку і призначений для підписання нею електронних документів. Відкритий ключ надається суб'єктам міжбанківських розрахунків для перевірки справжності цифрових підписів в електронних документах. Перевірка цифрових підписів здійснюється також в системі електронних платежів АРМ-НБУ.

Ще з середини 90-х років банки України, на підставі дозволів Національного банку України, почали застосовувати для віддаленого відправлення клієнтами банків платежів і отримання інформації про рух і залишки коштів на рахунках в банку системи “Клієнт- банк”. Суть цієї системи полягає в тому, що на підставі відповідного договору банк встановлює на комп'ютері клієнта банку програмне забезпечення для:

- формування електронних документів з метою здійснення платежів (платіжних доручень);
- встановлення зв'язку з сервером банку за допомогою модемів та телефонного зв'язку;
- ідентифікації клієнта (за допомогою системи паролів та формування електронних підписів в електронних платіжних документах за допомогою ключових дискет);
- шифрування і передачі електронних платіжних документів, сформованих клієнтом, на сервер банку;

- отримання електронних документів з інформацією про рух і залишки коштів на рахунках в банку (виписок банку).

В системі “Клієнт-банк” для ідентифікації осіб, що сформували електронний документ, використовувалась технологія електронного підпису. Але проблемою було те, що законодавством не надавалось платіжним електронним документам юридичної сили (до прийняття Закону “Про платіжні системи та переказ грошей в Україні” №2346-III від 05.04.01 р.), тому банк самостійно (без третьої, незалежної сторони) надає програмні засоби для формування, шифрування і передачі електронних документів, електронного (цифрового) підпису та забезпечує перевірку електронних платіжних документів. Таким чином, клієнти банків знаходяться в нерівних умовах перед банками, технологія формування і передачі електронних документів є для них непрозорою, при різних непорозуміннях банк буде мати перевагу і може зловживати своїм становищем.

Вперше в законодавстві України визначення електронного документу і цифрового підпису було передбачено Законом України “Про платіжні системи та переказ грошей в Україні” (№2346-III від 05.04.01 р.), де зазначено, що електронний документ – документ, інформація в якому представлена у формі електронних даних, включаючи відповідні реквізити документа, в тому числі і електронний цифровий підпис, який може бути сформований, переданий, збережений і перетворений електронними засобами у візуальну форму чи на папері; електронний цифровий підпис – сукупність даних, отримана за допомогою криптографічного перетворення вмісту електронного документа, яка дає змогу підтвердити його цілісність та ідентифікувати особу, яка його підписала. Статтею 18 цього ж Закону визначено, що електронний документ, підписаний електронним цифровим підписом є оригіналом і має однакову юридичну силу з аналогічним паперовим документом, підписаним звичайним способом; статтею 19 визначено порядок зберігання електронних документів та створення архівів.

Звісно, що закони не можуть випереджати життя, але досить важливо, щоб це відставання не було занадто великим. З прийняттям нового Цивільного кодексу України від 16.01.2003 р. за №435-IV та Законів України “Про електронні документи та електронний документообіг” від 22.05.2003 р. за №851-VI та “Про електронний цифровий підпис” від 22.05.2003 р. за №852-VI, які введені в дію з 1 січня 2004 року, “безпаперова бухгалтерія” може стати реальністю. Тобто, цими нормативними актами врегульовані правові основи для застосування електронних документів у цивільних правовідносинах.

Закон “Про електронні документи та електронний документообіг” встановлює основні організаційно-правові засади електронного документообігу та використання електронних документів. Але електронний документ (як і паперовий) повинен бути підписаний

відповідальними за його складання особами, а також (в більшості випадків) мати печатку, інакше електронний документ не буде мати юридичної сили. Застосування перетворених у цифрову форму власноручного підпису і печатки не вирішує проблеми ідентифікації осіб, що підписали документ, так як такий документ легко фальсифікувати (змінити дані в реквізитах, скопіювати або сканувати підписи і печатку тощо). Проблема законодавчо врегульованої ідентифікації була основним гальмом в широкому використанні електронних документів в Україні. Тому застосування електронного цифрового підпису відповідно до Закону України “Про електронний цифровий підпис” є дуже прогресивним кроком.

Обидва Закони є взаємопов’язаними і невід’ємними, так як електронний документ без підписів є безглуздий, також і електронний цифровий підпис без електронного документу ніякого сенсу не має. Ці Закони можна було б об’єднати в один, однак цифровий підпис використовується в Інтернеті для визначення автентичності та ступеню довіри до електронних листів, мережевих вузлів при передачі даних. Тому хоча Закон України “Про електронний цифровий підпис” і пристосований виключно під електронні документи, в подальшому можливе розширення його дії.

Незважаючи на те, що вказані Закони вступили в дію більше п’яти років назад, хотілося б звернути увагу на особливості їх змісту, адже вони дали змогу значно прискорювати різні господарські процеси (від укладання договорів з віддаленими контрагентами до подання різних форм звітності, не виходячи з офісу). Поряд зі значним позитивом важливо відмітити і певні проблеми та незручності, які і є причиною повільного впровадження цих законів.

В загальних положеннях Закону України “Про електронні документи та електронний документообіг” даються визначення термінів, які потребують більш детального пояснення окремими нормативними актами (наприклад, адресат, посередник, обов’язковий реквізит електронного документа, автор електронного документа, суб’єкти електронного документообігу). В існуючому нині Положенні про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку, затвердженому Міністерством фінансів України, немає визначення наведеним вище термінам.

Статтею 4 вказаного Закону передбачено державне регулювання електронного документообігу, яке спрямоване на реалізацію єдиної державної політики електронного документообігу, забезпечення прав і законних інтересів суб’єктів електронного документообігу та нормативно-правове забезпечення технології оброблення, створення, передавання, одержання, зберігання, використання та знищення електронних документів.

Звичайно, ця стаття потребує додаткового більш широкого роз’яснення. В статті 5 дається визначення електронному документу, в якому інформація зафіксована у вигляді

електронних даних, включаючи обов'язкові реквізити документів. Слід зазначити, що склад та розміщення обов'язкових реквізитів електронних документів передбачено регулювати окремим законодавством, а це в певній мірі уповільнює та ускладнює процес застосування електронного документообігу.

Статтею 6 передбачена обов'язкова наявність в електронному документі електронного цифрового підпису.

В статті 7 дається роз'яснення щодо оригіналу електронного документу. Особливістю в даному випадку є те, що копіювання електронного документа створює оригінали (такі копії нічим не відрізняються від оригінала). Причому, копіювати можна без участі осіб, що підписують такий документ. Ця ситуація щодо копіювання електронного документу потребує особливого кваліфікованого контролю, щоб запобігати шахрайству.

Найважливішою статтею є стаття 8, в якій надається юридична сила електронному документу, а також допустимість електронного документу як доказу. Тут же наведені окремі випадки, коли електронний документ не можна застосовувати як оригінал, а саме: свідоцтва про право на спадщину; у випадку, коли законодавством передбачено створення документа лише в одному оригінальному примірнику, крім випадків існування централізованого сховища оригіналів електронних документів; в інших випадках, передбачених законом.

Статтями 9-13 передбачені основні засади електронного документообігу. Слід звернути увагу на статтю 12, в якій визначено, що перевірка цілісності електронного документа проводиться шляхом перевірки електронного цифрового підпису. Привертає увагу і стаття 13, в якій передбачені вимоги щодо зберігання електронних документів і доступу до них для подальшого використання інформації з цих документів.

В статтях 14-18 визначені питання організації електронного документообігу, обігу електронних документів, що містять інформацію з обмеженим доступом, права і обов'язки суб'єктів електронного документообігу, відповідальність за порушення законодавства про електронні документи та електронний документообіг.

Слід зазначити, що в даному Законі є дуже багато невизначеностей, посилань на інше законодавство при регулюванні багатьох питань. Якщо врахувати, що передбачене законодавство може взагалі не з'явитись, чи зміни в існуюче законодавство внесуть невчасно або взагалі не внесуть, то застосування цього Закону в існуючому вигляді на практиці може викликати багато проблем.

Закон України "Про електронний цифровий підпис", як вже було вказано, легалізує цифровий підпис в Україні і прирівнює його до власноруч зробленого підпису на паперовому документі. Цей Закон має багато технічних термінів і занадто прив'язаний до конкретної технології цифрового підпису.

Визначення електронного цифрового підпису в даному Законі по суті аналогічне з вищенаведеним визначенням в Законі “Про платіжні системи та переказ грошей в Україні”, але в Законі “Про електронний цифровий підпис” вказано, що електронний цифровий підпис накладається за допомогою особистого ключа, а перевіряється за допомогою відкритого ключа. Ключі – це параметри криптографічного алгоритму, причому особистий ключ використовується для формування електронного цифрового підпису і доступний тільки підписувачу (особі, яка на законних підставах володіє особистим ключем та накладає електронний цифровий підпис під час створення електронного документа), а відкритий – для перевірки електронного цифрового підпису і доступний іншим суб’єктам відносин з підписувачем.

Законом передбачені спеціальні структури, які надають ключі, видають сертифікати на ключі підписувачам, блокують сертифікати ключів, здійснюють акредитацію, контроль діяльності в галузі надання послуг електронного цифрового підпису.

Отже, сертифікати ключів видаються двома видами центрів сертифікації ключів: акредитованими і неакредитованими. Акредитовані – це ті, що акредитуються в установленому порядку і видають посилені сертифікати ключів, тому і електронний цифровий підпис має посилений захист. Центрами сертифікації ключів можуть бути юридичні особи незалежно від форми власності або фізичні особи, які є суб’єктами підприємницької діяльності. Контролює діяльність вказаних вище центрів центральний засвідчувальний орган та засвідчувальні центри органу виконавчої влади.

Сертифікати ключів – це документи, які засвідчують чинність і належність відкритого ключа підписувача та використовуються для ідентифікації особи підписувача.

Сертифікати ключів мають певний термін дії а також можуть блокуватись і скасовуватись в окремих випадках. Тому підприємствам слід контролювати чинність відкритих ключів, наданих контрагентами в центрах сертифікації ключів через загальнодоступні телекомунікаційні канали.

Слід звернути увагу на те, що електронний цифровий підпис прирівнюється до власноручного підпису (печатки) лише у разі використання посиленого сертифіката ключа, який має чинність на момент підписання.

Таким чином, проаналізувавши статті Законів “Про електронні документи та електронний документообіг” та “Про електронний цифровий підпис” слід зазначити, що окремі питання повинні регулюватись іншими нормативно-правовими актами.

Звісно, що найбільш зацікавлені в використанні електронних документів підприємства, які мають контрагентів на значній відстані. Договори і інші документи,

складені в електронній формі, можуть значно зекономити кошти підприємствам на відрядження та втрату часу керівниками підприємств і запобігти від нечесних контрагентів.

При підписанні господарських договорів в паперовому вигляді необхідна присутність як мінімум двох осіб, яким установчими документами або дорученнями надано право укладати відповідні угоди, в одному місці (місці укладання договору). Ці особи для прийняття юридичної сили договором повинні його власноруч підписати. Часто посадові особи підприємства умисно чи неумисно порушують вимоги законодавства до укладання договорів:

- договори підписують посадові особи підприємства, яким таке право не надано (в процесі підписання договору сторони, як правило, не перевіряють повноваження осіб, які підписують договір, до того ж така перевірка вимагає юридичної підготовки, перевірки статутних документів та документів, що посвідчують посадових осіб, а можливо і зустрічної перевірки з державними органами, на що потрібний додатковий час);

- вказане в договорі підприємство ліквідоване, реорганізоване, фіктивне або взагалі “липове”;

- при обміні листами, або підписанні договорів шляхом їх пересилання можлива фальсифікація окремих реквізитів договору (включаючи підписи і печатки);

- при підписанні договору на “чужій” території можливий тиск на особу, що підписує договір, або підписання в нетверезому стані.

В результаті таких порушень договори можуть не мати юридичної сили та/або визнані недійсними. Отже, переваги укладення договорів в електронній формі очевидні і вказані порушення можуть бути мінімальні при умові належної роботи центрів сертифікації ключів,

Але в даному випадку центри сертифікації ключів повинні належно виконувати і контрольні функції, тобто отримати та перевірити достатню інформацію про юридичних і посадових осіб, яким надаються послуги електронного цифрового підпису, а також оперативно слідкувати і реагувати за змінами стану підприємства (наприклад, у разі банкрутства, ліквідації, реорганізації тощо) та прав підписання окремих видів документів; вести велику базу даних та надавати необхідну інформацію підприємствам, які звертаються за перевіркою достовірності та дійсності електронних цифрових підписів.

Враховуючи вищевказане, можна передбачити можливі порушення при використанні електронного цифрового підпису, а саме:

- Навмисне чи ненавмисне неповідомлення центра сертифікації ключів про припинення діяльності юридичною особою, зміни в складі посадових осіб підприємства (наприклад, при їх звільненні), які мають електронні цифрові підписи. Тобто, при звільненні

з посади керівника підприємства доцільно відразу ж змінити також електронний цифровий підпис підприємства, так як він може незаконно використати цей підпис і завдати підприємству збитки.

- Застосування недійсних електронних цифрових підписів. Після підписання договорів необхідно пересвідчитися через відповідний центр, що цифрові підписи дійсні та належать саме тим особам, які вказані в договорі. Якщо від центру сертифікації ключів надійшло підтвердження щодо дійсності і належності відкритого ключа в електронному вигляді або є сертифікат електронного цифрового підпису в електронному вигляді, підписаний центром сертифікації ключів, і цифровий підпис такого центру неперевірений, то необхідно здійснити перевірку достовірності цифрового підпису (відкритого ключа) центру в засвідчувальному органі (центрі).

- Застосування електронних цифрових підписів особами, які не мають на це права внаслідок їх викрадення або халатності посадових осіб.

- Фальсифікація чи підробка цифрового підпису та/або підписаного електронного документа внаслідок зловживання посадових осіб центра сертифікації ключів чи інших організацій або розшифрування, підбору (останнє хоча і малоімовірне, але повністю виключати не слід).

Для запобігання неприємностей, пов'язаних з використанням електронного цифрового підпису, слід мати на увазі, що його можна застосовувати для підписання договорів та інших документів лише з надійними контрагентами. Про суто електронну комерцію, наприклад, через Інтернет з незнайомими підприємствами при наявній на даний час законодавчої і нормативної бази з цього питання, говорити ще рано. Така комерція хоча і можлива, але має великий ризик.

Звісно, що послуги з надання електронного цифрового підпису не безкоштовні; вартість програмного забезпечення для створення електронних документів і перевірки електронного цифрового підпису, витрати на перевірку чинності відкритого ключа можуть мати суттєвий розмір плати для підприємств. Крім того, невідомо, чи будуть визнаватись електронні документи з іноземними контрагентами (в законах це питання фактично не врегульовано).

Згідно вказаних Законів користувачі системи "Клієнт-банк" повинні придбати посилені сертифікати ключів на підписи посадових осіб, що підписують платіжні документи, і печатку. Багато питань виникає і з приводу програмного забезпечення для формування і перевірки електронних документів: чи буде воно сумісним з іншими програмними продуктами і якими саме, чи буде воно підтримувати імпорт-експорт документів з

розповсюдженими текстовими процесорами, системами ведення бухгалтерського обліку, системами управління базами даних, іншими програмними і апаратними засобами.

Невідомо поки також і те, хто буде надавати інформацію чи підтверджувати достовірність електронних цифрових підписів при ліквідації центрів сертифікації ключів (ця інформація може знадобитися протягом 3-х років, а в окремих випадках і більший термін).

Враховуючи те, що при застосуванні електронного цифрового підпису у юридичних осіб він практично замінює печатку підприємства (тобто, використовується фактично дві печатки), необхідно запровадити єдину державну реєстрацію електронних цифрових підписів, можливість їх перевірки і надання відкритих ключів, резервне зберігання баз даних (архів).

Для ефективного використання електронних документів в бухгалтерському обліку необхідно їх уніфікувати на законодавчому рівні. Тільки в такому випадку з'явиться можливість їх автоматичного проведення в різних системах бухгалтерського обліку.

Слід зазначити, що в цивілізованих країнах світу питання щодо використання електронних документів, електронного документообігу та застосування електронного цифрового підпису почали вирішуватись значно раніше, тобто в міру появи нових інформаційних технологій. Наша ж країна в цьому відношенні значно відстає.

Починаючи з 4 червня 2006 р. на виконання Указу Президента України “Про першочергові завдання щодо впровадження новітніх інформаційних технологій від 20.10.2005 р. № 1497 та План першочергових заходів у сфері інвестиційної діяльності” від 10.04.2006 р. № 300/2006 по всій Україні розпочато дослідну, а згодом промислову експлуатацію системи прийняття та комп'ютерної обробки податкової звітності в електронному вигляді. Крім того, ДПА України затвердила Інструкцію з підготовки і подання податкових документів в електронному вигляді засобами телекомунікаційного зв'язку (наказ ДПАУ від 10.04.2008 р. № 233, в тому числі Примірну форму договору про визнання податковим органом електронних документів платника податків. Досвід засвідчує, що при наявності значних переваг впровадження автоматизованої системи подання податкової звітності та реєстрів податкових накладних в електронному вигляді, є багато проблемних питань, які зазначені вище. Варто відзначити, що аналогічний досвід подання податкової звітності в електронному вигляді застосовують у Росії, Казахстані, США, Голландії, Естонії, Італії, Іспанії, Франції, Німеччині, Швеції, Греції, Словенії, Індії, Великій Британії та інших країнах.

Щодо подання фінансової звітності в електронному вигляді, то поки існує експериментальний варіант. Основна причина – це побоювання керівників підприємств щодо конфіденційності інформації, зайві фінансові витрати та інші проблеми, пов'язані з

ускладненим та заплутаним законодавством. Адже крім перелічених законодавчих та нормативних актів регулювання відносин, пов'язаних з електронним документообігом та використанням електронних документів, слід керуватись такими законами України: “Про інформацію”, “Про захист інформації в автоматизованих системах”, “Про державну таємницю”, “Про зв'язок”, “Про обов'язковий примірник документів”, “Про національний архівний фонд та архівні установи” та іншими.

Висновки. Застосування передбачених Законами електронних документів, документообігу та електронного цифрового підпису в підприємницькій діяльності на даний час є досить актуальним питанням. Адже це дає можливість значно розширити ринки збуту продукції, зменшити витрати і час на укладання договорів, оперативне узгодження різних питань, на ведення обліку та подання звітності різним контролюючим органам. Крім того, це дає можливість більш відповідально відноситись до оформлення документів, складання звітів, більш обачно підходити до виконання певних операцій та передбачає інші позитивні вирішення важливих питань в бізнесі.

Але для позитивного вирішення всіх проблем, які pojawiaються з впровадженням цих законів, необхідні додаткові законодавчо-нормативні акти, які б застерігали керівників підприємств, їх підлеглих та інших суб'єктів підприємницької діяльності від різних негативних явищ при укладанні договорів, при виконанні і відображенні в обліку господарських операцій. Крім того, для практичної реалізації законодавчих та інших нормативних актів в цьому напрямку перш за все необхідні: наявність надійного технічного оснащення, перевіреного програмного забезпечення, уміння та бажання всім цим користуватися. А для цього потрібні: значні організаційні зусилля, система підготовки та перепідготовки кадрів, серйозні фінансування не тільки з боку суб'єктів господарювання, але і з боку держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV зі змінами та доповненнями.
2. Закон України “Про електронні документи та електронний документообіг” від 22.05.2003 р. № 851-IV.
3. Закон України “Про електронний цифровий підпис” від 22.05.2003 р. № 852.
4. Закон України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” від 16.07.99 р. № 996-XIV.
5. Закон України “Про платіжні системи та переказ грошей в Україні” від 05.04.2001 р. № 2346-III.

6.Постанова Національного банку України від 15.07.93 р. № 57 «Про нову систему міжбанківських розрахунків в Україні».

7.Інструкція з підготовки і подання податкових документів в електронному вигляді засобами телекомунікаційного зв'язку, затверджена наказом ДПАУ від 10.04.2008 р. № 233 // Головбух. – 2008, травень. - № 26 (577).

8.Наказ ДПА України “Про затвердження формату (стандарту) електронного документа звітності платників податків” від 03.05.2006 р. № 242.

9.Білуха М., Микитенко Т. Теоретичні та методологічні засади електронного обліку господарської діяльності // Бухгалтерський облік і аудит. – 2004. - №12. – С.15.

10. Білуха М. Електронний цифровий підпис бухгалтерських документів // Бухгалтерський облік і аудит. – 2003. – № 10. – С. 14.

11. Мельник Т. Електронний документообіг та електронний підпис //Бухгалтерський облік і аудит. – 2008. - № 7. – С. 47.

12. Мельник Т. Податкова звітність в електронному вигляді: теорія та практика // Бухгалтерський облік і аудит. – 2008. - № 10. – С. 43.

13. Муравський В. Відмова від первинного документування як чинник інтеграції повністю автоматизованої системи обліку // Бухгалтерський облік і аудит. – 2008. - № 10. – С. 35.

KISHKA O.S. IMPROVEMENT OF E-MAIL ACCOUNT AND ACCOUNTINGS IN AGRICULTURE ACTIVITY.

Article opens the basic aspects and problems of more accelerated and full introduction in practice of Laws of Ukraine «About electronic documents and electronic document circulation», «About the electronic digital signature» which provide not only introduction possibilities at the enterprises so-called «paperless accounts department», but also considerable reduction of time, and further and expenses on account conducting, on administrative processes, forecasting of certain economic situations and so forth. The author defines advantages, problems and some lacks of introduction and perfection of the electronic account, the control and the reporting of economic activities.

Keywords: e-mail document, e-mail digital sign, individual key, certificates of keys, centers of keys certification, information technologies.

КИШКА О.С. УСОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ЭЛЕКТРОННОГО УЧЕТА И ОТЧЕТНОСТИ ХОЗЯЙСТВЕННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ.

Статья раскрывает основные аспекты и проблемы более ускоренного и полного внедрения в практику Законов Украины “Об электронных документах и электронном документообороте”, “Об электронной цифровой подписи”, которые предусматривают не только возможности внедрения на предприятиях так называемой “безбумажной бухгалтерии”, но и значительное сокращение времени, а в дальнейшем и расходов на ведение учета, на управленческие процессы, прогнозирование определенных хозяйственных ситуаций и тому подобное. Автором определены преимущества, проблемы и определены недостатки внедрения и усовершенствования электронного учета, контроля и отчетности в хозяйственной деятельности.

Ключевые слова: электронный документ, электронный документооборот, электронная цифровая подпись, личный ключ, открытый ключ, сертификаты ключей, центры сертификации ключей, информационные технологии, информатизация.